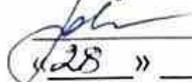

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор закладу вищої освіти
з науково-педагогічної роботи та
міжнародних зв'язків

 Оксана ГОДОВАНЕЦЬ
«28» 08 2025 р.

ДОВІДНИК (СИЛАБУС)
з вивчення навчальної дисципліни
«РИТОРИКА»

Галузь знань 22 Охорона здоров'я
(код і назва галузі знань)
Спеціальність 221 Стоматологія
(код і назва спеціальності)
Освітній ступінь третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
(аспіранти)
Курс навчання 2
Форма здобуття освіти очна (денна, вечірня) / заочна
(денна, заочна, дистанційна)
Кафедра психології та філософії
(назва кафедри)

Схвалено на засіданні кафедри психології та філософії 25 серпня 2025 року (протокол №1).

Завідувач кафедри, проф.

 Алла БОРИСЮК
(підпис)

Схвалено предметною методичною комісією з суспільних та гуманітарних дисциплін 26 серпня 2025 року (протокол №1).

Голова предметної методичної
комісії, доц.

 Ніна ЗОРІЙ
(підпис)

Чернівці, 2025

1. ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ, ЯКІ ВИКЛАДАЮТЬ НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Кафедра	Психології та філософії
Прізвище, ім'я, по батькові науково-педагогічних працівників, посада, науковий ступінь, вчене звання, e-mail	Зорій Ніна Іванівна – кандидатка філософських наук, доцентка закладу вищої освіти кафедри психології та філософії zoryj@bsmu.edu.ua
Веб-сторінка кафедри на офіційному веб-сайті університету	https://www.bsmu.edu.ua/psihologiyi-ta-filosofiyi/
Веб-сайт кафедри	https://psychology.bsmu.edu.ua/
E-mail	psychology@bsmu.edu.ua
Адреса	м. Чернівці, вул. Героїв Майдану, 3
Контактний телефон	—

2. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО НАВЧАЛЬНУ ДИСЦИПЛІНУ

Статус дисципліни	вибіркова
Кількість кредитів	3
Загальна кількість годин	90
Лекції	—
Практичні заняття	40
Самостійна робота	50
Вид заключного контролю	залік

3. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (АНОТАЦІЯ)

Навчальна дисципліна «Риторика» вивчає мовленнєву діяльність людини як форму комунікації, спрямовану на переконання, вплив і ефективне донесення думки, мовленнєву культуру та мистецтво красномовства. Уміння працювати з текстом, чітко і логічно висловлювати свої думки, формулювати тези, доводити істину, ставити питання і відповідати на них, брати участь у дискусії, композиційно готувати промову, сприймати й аналізувати виступи інших, виробляти власний ораторський стиль – все це елементи риторичної компетенції майбутніх фахівців докторів філософії.

Навчальна дисципліна вивчає закономірності, принципи, методи й засоби ефективного, переконливого та етичного мовленнєвого впливу у науковій, професійній та публічній комунікації.

4. ПОЛІТИКА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Перелік нормативних документів:

- Положення про організацію освітнього процесу – <https://cutt.ly/ArUqCMFh>;
- Інструкція щодо оцінювання навчальної діяльності здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії БДМУ в умовах впровадження Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу – <https://surl.li/acuduy>;
- Положення про порядок відпрацювання пропущених та незарахованих занять – <https://cutt.ly/jrUqBS36>;
- Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань здобувачів вищої освіти – <https://cutt.ly/3rUqMAbV>;
- Кодекс академічної доброчесності – <https://cutt.ly/FrUq1ljK>;
- Положення про запобігання академічному плагіату – <https://cutt.ly/MrUq6QAt>;
- Положення про порядок та умови обрання здобувачами освіти вибірових дисциплін – <https://cutt.ly/srUwo6Ci>;
- Положення про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти – <https://cutt.ly/SrUwplie>;
- Правила поведінки здобувачів освіти – <https://cutt.ly/ErUq72rZ>;

- Правила внутрішнього трудового розпорядку – <https://cutt.ly/UrUwiACe>.

4.2. Політика щодо дотримання принципів академічної доброчесності здобувачів освіти:

- самостійне виконання навчальних завдань поточного та підсумкового контролів без використання зовнішніх джерел інформації;
- списування під час контролю знань заборонені;
- самостійне виконання індивідуальних завдань та коректне оформлення посилань на джерела інформації у разі запозичення ідей, тверджень, відомостей.

4.3. Політика щодо дотримання принципів та норм етики та деонтології здобувачами освіти:

- дії у професійних і навчальних ситуаціях із позицій академічної доброчесності та професійної етики та деонтології;
- дотримання правил внутрішнього розпорядку університету та правил поведінки здобувачів освіти, бути толерантними, доброзичливими та виваженими у спілкуванні зі студентами та співробітниками кафедр, закладів охорони здоров'я тощо;
- усвідомлення значущості прикладів людської поведінки відповідно до норм академічної доброчесності та медичної етики.

4.5. Політика щодо відвідування занять здобувачами освіти:

- присутність на всіх навчальних заняттях (лекціях, практичних (семінарських) заняттях, підсумковому модульному контролі) є обов'язковою з метою поточного та підсумкового оцінювання знань (окрім випадків з поважних причин).

4.6. Політика дедлайну та відпрацювання пропущених або незарахованих занять здобувачами вищої освіти:

- відпрацювання пропущених занять відбувається згідно з графіком відпрацювання пропущених або незарахованих занять та консультацій.

5. ПРЕРЕКВІЗИТИ І ПОСТРЕКВІЗИТИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ (МІЖДИСЦИПЛІНАРНІ ЗВ'ЯЗКИ)

Перелік навчальних дисциплін, на яких базується вивчення навчальної дисципліни	Перелік навчальних дисциплін, для яких закладається основа в результаті вивчення навчальної дисципліни
Етика і методологія наукового дослідження. Основи академічної доброчесності	Педагогічна практика
Психологія і педагогіка вищої школи	

6. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ:

6.1. Метою викладання навчальної дисципліни є ознайомлення здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії з історичним розвитком риторики, видами красномовства, методикою підготовки та проголошення промови та застосування знань риторики у проведенні наукового дослідження та професійній діяльності.

6.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Риторика» є:

- засвоєння алгоритму діяльності з підготовки теми виступу та виголошення промови в основних жанрах та рамкових топіках красномовства; технік виразного публічного мовлення та основних прийомів словесної наочності; критеріїв оцінки промови; жанрово-видової класифікації красномовства; невербальних (паралінгвістичних) засобів ефективної комунікації;
- вміння вести розгорнутий монолог (лекцію) з фахової проблематики; ефективну, конструктивну бесіду на будь-яку тему з кола зацікавлень культурної, високоосвіченої людини;
- оволодіння етичними принципами здійснення монологічного та діалогічного публічного мовлення;

- формування індивідуального образу оратора, власного ораторського стилю на засадах гуманістичного риторичного ідеалу;
- підготовка академічної промови на тему власного наукового дослідження. Знаходження оптимальних засобів переконання відносно предмета мовлення та правильної аргументації ідеї, її обґрунтування та розташування;
- застосовування основних вимог риторики та послідовності роботи при написанні наукового твору;
- редагування тексту наукової праці;
- представлення результатів своєї науково-дослідницької роботи у вигляді звітів, рефератів, статей, наукових оглядів з використанням сучасних засобів презентації;
- чітко і ясно, аргументоване доведення до аудиторії фахівців отриману наукову інформацію та свої висновки;
- вдосконалення техніки власного усного мовлення (дикція, модулювання звучання голосу, інтонація тощо);
- знаходження оптимальних засобів переконання відносно предмета мовлення та правильної аргументації ідеї, її обґрунтування та розташування;
- користування джерельною базою наукових досліджень.

7. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ФОРМУВАННЮ ЯКИХ СПРИЯЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА:

7.1. Інтегральна компетентність:

Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми стоматології і дотичні міждисциплінарні проблеми, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.

7.2. Загальні компетентності (ЗК)

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК03. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК04. Здатність працювати в міжнародному контексті.

7.3. Спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК03. Здатність презентувати та обговорювати результати наукових досліджень та інноваційних проєктів у сфері стоматології усно і письмово державною мовою та однією з офіційних мов Європейського Союзу, оприлюднювати результати досліджень у провідних міжнародних наукових виданнях.

СК07. Здатність критично аналізувати, оцінювати і синтезувати нові та комплексні ідеї у сфері стоматології та з дотичних міждисциплінарних питань.

СК08. Здатність до безперервного саморозвитку та самовдосконалення.

8. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ.

Навчальна дисципліна забезпечує формування таких результатів навчання (РН):

РН03. Вільно презентувати та обговорювати з фахівцями і нефахівцями результати досліджень та прикладні проблеми стоматології державною та іноземними мовами, оприлюднювати результати досліджень у наукових публікаціях у провідних міжнародних наукових виданнях.

РН04. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, експериментальних досліджень, статистичного аналізу даних, наявні літературні дані.

В результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен:

Знати:

- основні поняття, категорії та закони класичної й сучасної риторики;
- принципи побудови ефективного, логічно структурованого та етично виваженого мовлення;
- види, жанри та стилі наукового, академічного і публічного мовлення;
- риторичні стратегії і тактики переконання в академічному середовищі;
- норми мовленнєвого етикету, культуру наукової полеміки та дискусії;
- роль риторики у формуванні наукової комунікаційної культури.

Уміти:

- створювати і виголошувати власні промови (доповіді, виступи, лекції, наукові повідомлення) відповідно до мети і ситуації спілкування;
- логічно, послідовно і переконливо формулювати наукову позицію;
- застосовувати риторичні засоби для аргументації та впливу на аудиторію;
- дотримуватися норм академічної доброчесності та етики спілкування;
- ефективно брати участь у наукових дискусіях, презентаціях, конференціях.

Демонструвати:

- розробляти власну риторичну стратегію відповідно до професійної або наукової ситуації;
- удосконалювати індивідуальний стиль наукового мовлення;
- формувати позитивний імідж науковця через культуру мовлення;
- здійснювати самоаналіз і самокорекцію власної риторичної діяльності;
- використовувати риторику як інструмент лідерства, педагогічного впливу й наукової комунікації.
- розробляти власну риторичну стратегію відповідно до професійної або наукової ситуації;
- удосконалювати індивідуальний стиль наукового мовлення;
- формувати позитивний імідж науковця через культуру мовлення;
- здійснювати самоаналіз і самокорекцію власної риторичної діяльності;
- використовувати риторику як інструмент лідерства, педагогічного впливу й наукової комунікації.

9. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

9.1. Конкретні цілі вивчення модуля (змістових модулів).

Змістовий модуль 1. Риторика як теорія красномовства.

Конкретні цілі:

- знати сутність і сучасний статус риторики, риторичної етики;
- знати специфіку риторики як самостійної теоретико-прикладної науки;
- знати риторичну формулу як сукупність семи основних законів організації та управління мисленнєво-мовленнєвою діяльністю;
- обґрунтувати історичні витоки риторики;
- знати специфіку, різновиди і жанри публічного мовлення;
- знати особливості професійного красномовства;
- декларувати особливості сучасного етикету публічного мовлення;
- знати стратегії, тактики і концепції публічного виступу;
- знати етапи творчої діяльності оратора;
- визначити сучасні вимоги до промовця;
- знати види аргументів і ситуації їх використання;
- знати сучасні методи риторичної аргументації;
- знати принципи безконфліктного спілкування.

Змістовий модуль 2. Мистецтво красномовства

Конкретні цілі:

- формувати в аспірантів уміння створювати й виголошувати публічні виступи, що поєднують логічну аргументацію, емоційну виразність і мовну культуру;
- формувати навички переконливого, етичного та естетично досконалого мовлення як складової професійної і наукової комунікації;
- сформувати у здобувачів освіти уявлення про сутність і структуру мистецтва красномовства як важливої складової риторичної культури;
- ознайомити з видами, жанрами та стилями красномовства, їх функціями в сучасному комунікативному просторі;
- розвивати вміння добирати мовні засоби відповідно до мети, адресата й ситуації публічного виступу;
- формувати навички створення і виголошення промови з дотриманням риторичних принципів: логічності, виразності, етичності, доречності тощо;
- виховувати культуру мовлення, уміння переконувати, впливати словом, підтримувати позитивний контакт із аудиторією;
- розвивати креативність, емоційну виразність і самопрезентаційні здібності під час публічних виступів;
- здійснювати аналіз зразків класичного та сучасного красномовства, визначати риторичні засоби та ефективність їх використання.

9.2. Тематична структура модуля (змістових модулів).

Тема 1. Риторика як мистецтво і наука. Предмет риторики.

Мета: ознайомити аспірантів із теоретичними основами риторики як науки і мистецтва мовлення, розкрити її предмет, об'єкт, функції та значення у професійній і науковій діяльності; сформувати розуміння риторики як складової культури наукової комунікації.

Зміст. Риторика як мистецтво і наука. Витоки риторики (Антична традиція: Арістотель, Цицерон, Квінтіліан). Риторика як мистецтво переконання і впливу словом. Науковий статус риторики: міждисциплінарні зв'язки (лінгвістика, філософія, психологія, педагогіка, етика). Сучасне розуміння риторики як науки про ефективну комунікацію. **Об'єкт і предмет риторики.** Об'єкт – мовлення як форма соціально-комунікативної діяльності людини, спрямованої на вплив. Предмет – закономірності, принципи, методи та засоби ефективного, переконливого, етичного мовленнєвого впливу в різних сферах комунікації. **Основні категорії риторики.** Риторичний ідеал, риторична ситуація, комунікативна стратегія, аргументація, етика мовлення, переконання. Мовна, логічна, психологічна й естетична культура мовлення. **Функції риторики.** Пізнавальна, комунікативна, виховна, культуротворча, етична, евристична. Риторика у системі наукової комунікації та академічного середовища. **Риторика в підготовці доктора філософії.** Риторична компетентність як складова професійної та академічної культури науковця. Значення риторики у формуванні наукового іміджу, розвитку критичного мислення й уміння презентувати результати досліджень.

Тема 2. Основні етапи розвитку риторичної науки.

Мета: сформувати у аспірантів цілісне уявлення про історичну еволюцію риторики – від античних витоків до сучасних наукових концепцій; розкрити закономірності становлення риторики як науки, її трансформацію під впливом суспільних, культурних і філософських чинників; показати значення історичного досвіду для сучасної академічної та наукової комунікації.

Зміст. Витоки риторики в Античності. Давньогрецька риторика: Коракс, Горгій, Сократ, Платон, Арістотель. Риторика Цицерона та Квінтіліана як зразок класичного красномовства. П'ять канонів античної риторики: *inventio, dispositio, elocutio, memoria, actio*. **Риторика в епоху Середньовіччя.** Християнська риторика: Августин Блаженний, риторика проповіді. Вплив схоластики на розвиток логічного й аргументативного аспектів риторики. **Риторика Відродження та Нового часу.** Відродження античних традицій (Еразм Роттердамський, П. Рамус). Риторика як складова гуманітарної освіти. Формування наукового стилю мовлення. **Риторика Новітнього часу.** Риторика в епоху Просвітництва (Ш. Перро, Г. Лейбніц, Ж.-Ж.

Руссо). Психологізація риторики у XIX ст. Розвиток теорії аргументації, логіки переконання. **Сучасний етап розвитку риторики.** Неориторика XX–XXI ст. (Х. Перельман, Л. Оберт, С. Тулмін, Р. Барт). Риторика як міждисциплінарна наука: когнітивна, комунікативна, педагогічна, політична, наукова риторика. Цифрова риторика: нові форми переконання в епоху інформаційного суспільства. Українська риторична традиція: Ф. Прокопович, Г. Сковорода, І. Франко, сучасні дослідники. **Значення історії риторики для підготовки науковця.** Безперервність традицій риторичного мислення. Використання історичного досвіду у формуванні власного наукового стилю і культури публічної комунікації.

Тема 3. Риторика як інтегративна наука публічної переконуючої комунікації.

Мета: розкрити сутність риторики як інтегративної науки, що поєднує мовознавчі, філософські, психологічні, педагогічні та комунікативні підходи до процесу переконуючого впливу; сформувати у аспірантів розуміння риторики як базової складової публічної комунікації та професійної культури науковця.

Зміст. **Інтегративний характер риторики.** Риторика на перетині гуманітарних наук: лінгвістика, філософія, логіка, психологія, педагогіка, соціологія, етика, естетика. Комплексний підхід до мовленнєвого впливу: змістовий, емоційний, логічний та етичний рівні. **Риторика як мистецтво публічної комунікації.** Поняття публічної комунікації, її структура та функції. Роль риторики у формуванні переконливих публічних виступів, наукових доповідей, лекцій, презентацій. Публічна риторика як інструмент формування громадської думки, наукового дискурсу, професійного іміджу. **Переконуюча комунікація: сутність і механізми.** Стратегії та тактики переконання. Логічна, емоційна й етична аргументація. Психологічні механізми риторичного впливу (етос, логос, пафос). Принципи ефективної риторичної взаємодії. **Риторика в системі наукової та освітньої комунікації.** Академічна риторика як компонент професійної компетентності аспіранта. Риторика в науковій полеміці, дискусії, рецензуванні. Етика і культура мовлення науковця. **Сучасні напрями розвитку інтегративної риторики.** Когнітивна, комунікативна, педагогічна, політична, наукова риторика. Риторика цифрової доби: медіариторика, візуальна й мультимодальна комунікація. Міжкультурний аспект переконуючої комунікації. **Практичне значення інтегративної риторики.** Використання риторичних знань у наукових виступах, викладацькій діяльності, лідерській комунікації. Формування риторичної компетентності як індикатора професіоналізму дослідника.

Тема 4. Риторична етика.

Мета: сформувати у аспірантів розуміння етичних засад риторичної діяльності; розкрити морально-ціннісний вимір публічного мовлення та наукової комунікації; виховати відповідальне ставлення до слова як інструмента впливу, формування довіри, збереження академічної добросовісності та професійної репутації.

Зміст: **поняття риторичної етики.** Визначення, сутність, структура риторичної етики. Моральна природа слова: відповідальність мовця за смисл, наслідки та вплив мовлення. Співвідношення понять «риторика» – «етика» – «культура мовлення». **Морально-етичні принципи риторики.** Істинність, щирість, доброзичливість, толерантність, повага до опонента. Етичні принципи Арістотеля (етос, логос, пафос) у сучасному контексті. Етика аргументації (чесність, логічність, обґрунтованість позиції). **Риторична етика в науковій комунікації.** Етичні стандарти наукового мовлення: об'єктивність, точність, академічна добросовісність. Етика полеміки, дискусії, рецензування, критики. Повага до авторства, уникнення маніпуляцій і демагогії. Роль етичного кодексу науковця у комунікації з академічною спільнотою. **Риторичні девіації та антиетика.** Маніпулятивна риторика, демагогія, софістика, популізм, мовна агресія. Морально-психологічні наслідки порушення етичних норм спілкування. Шляхи подолання етичних деформацій у публічній та науковій риторичній діяльності. **Етичні засади ефективного публічного виступу.** Гармонія між логічним, емоційним і моральним компонентами мовлення. Етика взаємодії з аудиторією: довіра, щирість, партнерство, повага. Етичний імідж науковця і викладача як складова риторичної культури. **Риторична етика в контексті академічної добросовісності.** Слово як вияв професійної культури та наукової відповідальності. Етична комунікація як основа плідного наукового діалогу.

Змістовий модуль 2. Мистецтво красномовства

Тема 5. Структура мистецтва красномовства.

Мета: розкрити складові структури мистецтва красномовства; ознайомити аспірантів із класичними та сучасними підходами до побудови переконливого мовлення; сформувані вміння поєднувати логічний, етичний та емоційно-естетичний аспекти у власній публічній і науковій комунікації.

Зміст. **Поняття та сутність мистецтва красномовства.** Красномовство як поєднання логіки, етики та естетики слова. Риторика і красномовство: співвідношення понять. Ціннісна природа красномовства: істина, добро, краса як основа переконання. **Класична структура красномовства (за Арістотелем і Цицероном).** П'ять канонів риторики: *Inventio* – винайдення (добір аргументів, ідей, прикладів). *Dispositio* – розташування (структура промови). *Elocutio* – мовне оформлення (стиль, тропи, фігури). *Memoria* – запам'ятовування тексту, техніка пам'яті. *Actio* – виголошення промови (жести, міміка, інтонація, тембр голосу). Їхня актуальність для сучасної наукової та освітньої риторики. ■

Основні компоненти мистецтва красномовства. **Логос** – раціональна, змістова частина мовлення (логічність, аргументованість, точність). **Етос** – морально-етичний аспект (авторитет, довіра, щирість, відповідальність мовця). **Пафос** – емоційна виразність, натхнення, вплив на почуття слухачів. Взаємозв'язок тріади *етос – логос – пафос* як основа переконуючого виступу. **Лінгвістичні та невербальні засоби красномовства.** Мовна культура, точність і образність слова. Риторичні фігури та тропи як засоби впливу. Інтонація, темп, паузи, жестикуляція, міміка. **Сучасне розуміння структури красномовства.** Інтеграція класичних принципів у цифрову комунікацію (презентації, відеовиступи, наукові форуми). Красномовство як інструмент академічного лідерства й наукового самовираження.

Тема 6. Композиція промови як основа красномовства.

Вступ: привернення уваги, встановлення контакту, визначення теми. *Основна частина:* логічна аргументація, ілюстрації, емоційна підтримка. *Завершення:* узагальнення, заклик, підсилення основної думки.

Мета: ознайомити аспірантів із принципами побудови композиції промови як логічно впорядкованої системи риторичних частин; сформувані вміння створювати власні виступи, що поєднують змістову цілісність, логічну аргументацію, емоційність і етичність висловлення; розвинути навички структурного мислення й риторичного самовираження у науковій комунікації.

Зміст. **Поняття композиції промови.** Композиція як структурно-змістова основа публічного виступу. Зв'язок композиції з логікою мислення, ціллю і типом аудиторії. Композиція як прояв загальної структури мистецтва красномовства. **Класична риторична композиція.** П'ять канонів риторики та їх роль у побудові промови (*inventio, dispositio, elocutio, memoria, actio*). Арістотелівська та цицеронівська моделі побудови виступу. Принципи єдності, послідовності, завершеності. **Основні частини промови: Exordium (вступ)** — привернення уваги, встановлення контакту з аудиторією, формулювання теми та мети. **Narratio (виклад)** — подання фактів, обставин, контексту питання. **Argumentatio (доведення)** — аргументація, логічне обґрунтування позиції. **Refutatio (спростування)** — аналіз і заперечення можливих контраргументів. **Peroratio (закінчення)** — узагальнення, емоційне підсилення, заклик до дії або висновок. **Закономірності побудови композиції наукового виступу.** Структура наукової доповіді, лекції, презентації, захисту дисертації. Співвідношення логічного, аргументативного та емоційного компонентів. Роль переходів і зв'язок частин виступу. **Мовні та стилістичні засоби вираження композиційної єдності.** Зв'язність тексту, логічні маркери, риторичні фігури переходу. Засоби підсилення уваги аудиторії (питання, повтор, контраст, приклади, цитати). Темп і ритм виступу як складові композиційної організації. **Практичне значення композиції у мистецтві красномовства.** Композиція як інструмент управління увагою слухачів. Індивідуальний стиль ратора у побудові промови. Аналіз зразків відомих виступів (наукових, політичних, культурних). Самостійне моделювання композиції власного виступу.

Тема 7. Методика та етапи підготовки промови. Структура ораторського твору. Вибір теми. Чинники успіху теми (основні інтереси аудиторії, групові інтереси аудиторії, актуальні інтереси аудиторії, конкретні інтереси аудиторії, новизна теми, конфлікт). Складання плану (простий, складний, цитатний). Збирання матеріалу (власний і чужий досвід). Робота над вступом (афоризм, епіграф), основною частиною. Міркування. Висновки, їх типи. Риторичний елегантний фінал. Підсумковий доцільний фінал. Композиція промови. Основні типи композиційної побудови тексту: лінійна, спіральна, кільцева. Способи інтеграції тексту. Когезія. Ретроспекція. Проспекція. Запис промови. Розмітка тексту знаками партитури (рядкові, нарядкові, підрядкові). Тренування.

Мета: Сформувати вміння та навички підготовки публічного виступу, ознайомити з основними етапами створення промови, розкрити методику підбірки матеріалу, структурування змісту, мовного оформлення та підготовки до виголошення.

Зміст. Поняття підготовки промови як складової риторичного процесу. Основні етапи підготовки промови: **винайдення (inventio)** – добір теми, мети, основних аргументів, матеріалів; **розташування (dispositio)** – побудова структури промови (вступ, основна частина, висновок); **словесне оформлення (elocutio)** – добір мовних засобів, стилістичних фігур, виразність мовлення; **запам'ятовування (memoria)** – опанування тексту, техніки запам'ятовування; **виголошення (actio)** – техніка виступу, голос, міміка, жести, контакт з аудиторією. Принципи ефективної підготовки промови (логічність, послідовність, етичність, емоційність, доречність). Психологічні аспекти підготовки до публічного виступу: подолання хвилювання, формування впевненості. Практичні рекомендації щодо підготовки тексту, репетиції та виступу перед аудиторією.

Тема 8. Основні види і жанри красномовства. Судове (юридичне) красномовство. Дебати. Судова промова. Прокурорська промова. Адвокатська промова. Репліка. Академічне красномовство. Наукова доповідь. Наукове повідомлення. Наукова лекція. Науково-популярна (публічна) лекція. Реферат. Виступ. Бесіда. Політичне красномовство. Політична промова. Доповідь. Виступ. Інформація. Огляд. Бесіда. Церковне красномовство (гомилетика). Катехизація. Проповідь (проповідь-розповідь, проповідь-слово, проповідь-повчання, бесіда-тлумачення). Суспільно-побутове красномовство. Епідейктичне (урочисте) красномовство. Ювілейна промова. Привітальне слово. Застільне слово (тост). Надгробне (поминальне) слово. Діалогічне красномовство. Еристика. Дискусія. Полеміка. Диспут. Дебати.

Мета: ознайомити здобувачів освіти з класифікацією видів і жанрів красномовства, розкрити їх специфіку, функції та призначення в суспільній комунікації; сформувати вміння визначати риси кожного виду красномовства та застосовувати їх у практичній діяльності.

Зміст. Поняття красномовства та його роль у розвитку культури мовлення. Класифікація видів красномовства: **соціально-політичне (суспільно-політичне)** – промови політиків, державних діячів, громадських лідерів; **академічне (наукове)** – лекції, доповіді, наукові виступи, конференційні промови; **судове** – обвинувальні та захисні промови, промови суддів; **церковне (релігійне)** – проповіді, духовні повчання; **соціально-побутове (епідейктичне)** – урочисті, ювілейні, вітальні, траурні промови. Жанри красномовства: промова, виступ, доповідь, лекція, тост, панегірик, проповідь, есе, звернення тощо. Особливості побудови та мовного оформлення промов різних жанрів. Сучасні тенденції розвитку красномовства (політичні дебати, медійні виступи, TED-промови, цифрова риторика).

Тема 9. Культура мовлення і мовленнєвого спілкування оратора. Поняття про культуру мовлення. Особливості культури мовлення. Літературна мова. Стили мовлення. Основні якості мовлення. Змістовність мовлення. Морально-оцінний критерій. Логічність мовлення. Мовна правильність. Поняття мовної помилки. Найпоширеніші мовні помилки. Ясність мовлення. Виразність мовлення. Етичні та комунікативні аспекти мовлення. Мовленнєве спілкування. Основні закони мовленнєвого спілкування. Комунікативна компетентність. Мовна особистість. Мовний етикет. Норми етикету. Головні умови успіху мовленнєвого спілкування. Комунікативні девіації. Гендерні аспекти спілкування.

Мета: сформувати у здобувачів освіти розуміння сутності культури мовлення як важливої складової професійної та риторичної компетентності оратора; розвивати навички правильного, логічного, точного, виразного і доречного мовлення; ознайомити з основами культури мовленнєвого спілкування в публічних виступах, розуміння специфіки культури мовлення в науковій сфері, формувати навички точного, логічного, обґрунтованого й коректного використання мовних засобів у наукових текстах і виступах; виховувати культуру академічного спілкування та дотримання етичних норм у науковій комунікації.

Зміст. поняття культури мовлення: сутність, складові, критерії оцінювання. Основні **вимоги до культури мовлення оратора:** **правильність** (нормативність вимови, наголосу, граматики); **точність** (відповідність слова змісту думки); **логічність** (послідовність, аргументованість викладу); **ясність і доступність** (зрозумілість для аудиторії); **доречність** (відповідність ситуації, темі, статусу слухачів); **виразність і емоційність** (засоби художнього та риторичного забарвлення). **Мовленнєве спілкування оратора:** принципи, структура, етапи. **Вербальні та невербальні засоби комунікації** (тон, тембр, пауза, жести, міміка, погляд, поза). **Етикет мовленнєвого спілкування:** культура звертання, етичні норми поведінки під час виступу, толерантність і повага до слухачів. Типові **помилки у мовленні оратора** та шляхи їх подолання. Роль культури мовлення у формуванні позитивного іміджу та переконливості виступу. **Поняття культури наукового мовлення, його місця в структурі професійної та риторичної культури науковця.** Основні **ознаки наукового стилю:** логічність, об'єктивність, точність, доказовість, узагальненість, лаконічність. **Мовні засоби наукового мовлення:** термінологічна точність і правильність уживання термінів; використання узагальнювальної та абстрактної лексики; особливості граматичного оформлення. **Типи наукових текстів:** стаття, тези, монографія, дисертація, звіт, анотація, рецензія. **Усне наукове мовлення:** доповідь, виступ на конференції, лекція, наукова дискусія. **Етика наукового мовлення:** академічна доброчесність, культура цитування, коректність щодо авторів і опонентів. **Мовні помилки у науковому спілкуванні** та способи їх уникнення. **Культура презентації наукової інформації:** ясність викладу, структурованість, візуальний супровід, контакт з аудиторією.

Тема 10. Зовнішня культура оратора.

Зовнішній вигляд оратора. Імідж оратора. Шарм оратора. Вихід до слухачів. Погляд оратора. Жестикуляція. Механічні, ілюстративні та емоційні жести. Голос. Техніка дихання і техніка мовлення. Артикуляція. Дикція. Темп. Тембр. Паузи (дихальні, логічні, психологічні). Інтонація. Акустика. Умови виголошення промови.

Мета: сформувати у здобувачів освіти розуміння значення зовнішньої культури в риторичній діяльності; ознайомити з основними компонентами зовнішнього образу оратора – поставою, мімікою, жестами, голосом, одягом, поведінкою; формувати навички невербальної самопрезентації та створення позитивного іміджу під час публічного виступу.

Зміст: **поняття зовнішньої культури оратора** та її роль у комунікативній ефективності. **Основні складові зовнішньої культури:** **зовнішній вигляд і одяг оратора:** доречність, охайність, стиль відповідно до ситуації виступу; **постава і рухи:** впевненість, відкритість, гармонійність; **жести і міміка:** виразність, природність, узгодженість зі змістом промови; **погляд і зоровий контакт** з аудиторією; **голос і дикція:** сила, тембр, інтонація, темп мовлення, пауза; **посмішка, емоційний тон виступу.** **Невербальні засоби комунікації** як інструмент риторичного впливу. **Типові помилки у зовнішній поведінці оратора:** надмірна жестикуляція, монотонність, замкненість, відсутність контакту з аудиторією. **Культура поведінки перед, під час і після виступу.** Естетика рухів і самоконтроль як складова професійної риторичної майстерності. **Імідж оратора:** гармонійне поєднання внутрішньої і зовнішньої культури, формування довіри слухачів.

10. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		Аудиторні		Самостійна робота аспіранта	Індивідуальна робота	
		Лекції	Практичні заняття			
1	2	3	4	5	6	
Модуль 1. Риторика						
Змістовий модуль 1. Риторика як теорія красномовства						
Тема 1. Риторика як мистецтво і наука. Предмет риторики.	9	-	4	5	Підготовка огляду літератури, повідомлення, есею або реферату, виконання творчого завдання	
Тема 2. Основні етапи розвитку риторичної науки.	9	-	4	5		
Тема 3. Риторика як інтегративна наука публічної переконуючої комунікації.	9		4	5		
Тема 4. Риторична етика.	9		4	5		
Змістовий модуль 2. Мистецтво красномовства						
Тема 5. Структура мистецтва красномовства	9	-	4	5		
Тема 6. Композиція промови як основа красномовства	9	-	4	5		
Тема 7. Методика та етапи підготовки промови	9	-	4	5		
Тема 8. Основні види і жанри красномовства	9	-	4	5		
Тема 9. Культура мовлення і мовленнєвого спілкування оратора	9		4	5		
Тема 10. Зовнішня культура оратора	9	-	4	5		
Індивідуальна робота (за наявності)						
УСЬОГО ГОДИН	90		40	50		

11. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ЛЕКЦІЙ – не передбачені навчальним планом

12. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1.	Риторика як мистецтво і наука. Предмет риторики.	4
2.	Основні етапи розвитку риторичної науки.	4
3.	Риторика як інтегративна наука публічної переконуючої комунікації.	4
4.	Риторична етика.	4
5.	Структура мистецтва красномовства	4
6.	Композиція промови як основа красномовства	4
7.	Методика та етапи підготовки промови	4
8.	Основні види і жанри красномовства	4

9.	Культура мовлення і мовленнєвого спілкування оратора	4
10.	Зовнішня культура оратора	4
Всього		40

13. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Риторика як мистецтво і наука. Предмет риторики.	5
2.	Основні етапи розвитку риторичної науки.	5
3.	Риторика як інтегративна наука публічної переконуючої комунікації.	5
4.	Риторична етика.	5
5.	Структура мистецтва красномовства	5
6.	Композиція промови як основа красномовства	5
7.	Методика та етапи підготовки промови	5
8.	Основні види і жанри красномовства	5
9.	Культура мовлення і мовленнєвого спілкування оратора	5
10.	Зовнішня культура оратора	5
Всього		50

14. ПЕРЕЛІК ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ.

- Виступи на науковій конференції.
- Участь у наукових конференціях.
- Публікація тез доповідей та статей у наукових журналах, збірниках конференцій, наукових праць.
- Написання есеїв, презентацій, доповідей

Орієнтовна тематика презентацій та доповідей з навчальної дисципліни «Риторика»

1. Риторика як наука і мистецтво переконання: еволюція поглядів від античності до сучасності.
2. Предмет і об'єкт риторики у системі гуманітарних знань.
3. Інтегративний характер сучасної риторики: міждисциплінарні зв'язки (філософія, психологія, педагогіка, лінгвістика, медицина).
4. Наукова риторика як форма академічного дискурсу.
5. Риторика та культура мислення в сучасній науці.
6. Методика підготовки публічного виступу: етапи, завдання, помилки.
7. Класична п'ятиетапна модель риторичного процесу (inventio, dispositio, elocutio, metodia, actio).
8. Композиція наукової промови: логіка, аргументація, висновки.
9. Види і жанри красномовства: традиційні та сучасні форми.
10. Прийоми переконання в ораторській практиці.
11. Культура наукового мовлення: норми, стиль, термінологічна точність.
12. Мовленнєвий етикет науковця та академічна комунікація.
13. Мистецтво мовленнєвого впливу: інтонація, логічний наголос, пауза.
14. Мовленнєва етика як показник професійної культури.
15. Помилки у публічному мовленні та шляхи їх усунення.
16. Риторична компетентність викладача і науковця.
17. Академічна риторика: культура мовлення науковця..
18. Публічний виступ як форма наукової комунікації (доповідь, презентація, дискусія).
19. Риторика наукової дискусії: аргументація, контраргументація, етичні аспекти.
20. Риторика і лідерство в науковому середовищі.

21. Риторична етика: моральна відповідальність оратора перед аудиторією.
22. Психологія публічного виступу: подолання хвилювання, формування впевненості.
23. Психолінгвістичні основи переконувального мовлення.
24. Маніпуляція у риторичі: межа між впливом і тиском.
25. Емпатія як інструмент ефективної комунікації.
26. Цифрова риторика: публічні виступи в епоху медіа та соціальних мереж.
27. Риторика в міжкультурній комунікації.
28. Медіариторика: мова журналіста, блогера, експерта.
29. Риторика лідера в суспільних і наукових процесах.
30. Еко-, політична та правова риторика у сучасному світі.

Практичні теми для есе, презентацій або доповідей

1. Моє розуміння культури публічного слова.
2. Як риторика впливає на наукову комунікацію.
3. Мистецтво говорити переконливо.
4. Етична відповідальність науковця під час виступу.
5. Риторика як засіб самопрезентації в академічному середовищі.
6. Особистий риторичний стиль сучасного науковця.
7. Мова науки і мова суспільства: як знайти баланс.

15. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Завдання № 1. Оформлення мультимедійних презентацій.

Мультимедійні презентації оформляються згідно тематичного плану самостійної роботи з навчальної дисципліни. Презентації повинні бути оформлені українською мовою.

Вимоги до розробки мультимедійних презентацій:

1. Назва теми презентації.
2. План.
До кожного пункту плану:
  - основні поняття (не більше 3-х).
  - основні тези.
  - цікава інформація по темі (статистика, експерименти тощо).
3. список використаних джерел (3-5 джерел).
4. ПІБ автора презентації, номер групи.

Завдання № 2. Практичні завдання з кожної теми.

Завдання № 3. Ведення словника основних термінів з кожної теми.

Завдання № 4. Конспектування та аналіз текстів першоджерел (книги, статті в збірках та періодичних виданнях).

16. МЕТОДИ ТА ФОРМИ ПРОВЕДЕННЯ КОНТРОЛЮ (у т.ч. критерії оцінювання результатів навчання)

16.1. Форма, порядок, методика та критерії оцінювання поточної навчальної діяльності.

Поточний контроль проводиться з метою з'ясувати рівень знань та умінь аспірантів з теми практичного заняття. Передбачає усне опитування, виконання тестових завдань і вирішення практичних завдань. Поточний контроль на практичних заняттях проводиться з метою виявлення готовності аспірантів до занять у таких формах:

- опитування (бліцопитування) та перевірка (вибіркова або фронтальна) теоретичних знань та практичних навичок.
- фронтальна перевірка готовності аспірантів до заняття;
- письмові відповіді на окремі запитання практичного заняття;
- письмова (до 20 хв.) контрольна робота;
- тестовий контроль.

Під час оцінювання засвоєння кожної теми модуля аспіранту виставляються оцінки за 4-бальною (традиційною) шкалою та за 200-бальною шкалою з використанням прийнятих та затверджених критеріїв оцінювання для навчальної дисципліни «Риторика». При цьому враховуються усі види робіт, передбачені методичною розробкою для вивчення теми. Аспірант повинен отримати *оцінку з кожної теми*. Виставлені за традиційною шкалою оцінки конвертуються у бали залежно від кількості тем у модулі.

Вага кожної теми у межах одного модуля в балах є однаковою.

Форми оцінювання поточної навчальної діяльності є стандартизованими і містять контроль теоретичної та практичної підготовки.

Підсумковий бал за поточну діяльність визнається як арифметична сума балів за кожне заняття та за індивідуальну роботу.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант за поточну діяльність під час вивчення дисципліни, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «5», на кількість тем навчальної дисципліни з додаванням балів за індивідуальне завдання студента, *але не більше 200 балів*.

Мінімальна кількість балів, яку повинен набрати аспірант при його вивченні для допуску до заліку, вираховується шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «3», на кількість тем у модулі, з додаванням балів за індивідуальне завдання аспіранта.

16.2. Форма, порядок, методика та критерії оцінювання індивідуальної самостійної роботи.

Бали за індивідуальні завдання нараховуються аспіранту лише за умов успішного їх виконання та захисту.

Кількість балів, яка нараховується за різні види індивідуальних завдань, залежить від їхнього обсягу та значимості, але не більше 5-10 балів. Вони додаються до суми балів, набраних аспірантом на заняттях під час поточної навчальної діяльності. *В жодному разі загальна сума балів за поточну навчальну роботу і виконання індивідуальних завдань діяльність не може перевищувати 200 балів*.

16.3. Умови допуску до складання підсумкового контролю.

Підсумковий контроль – здійснюється у формі заліку після закінчення вивчення всього курсу «Риторика» Оцінювання здійснюється відповідно до регламенту проведення контролю та критеріїв оцінювання.

Підсумковий контроль засвоєння навчальної дисципліни «Риторика» проводиться на практичному занятті після завершення змістових модулів 1-2. Залік виставляється тим аспірантам, які засвоїли навчальний матеріал з навчальної дисципліни з врахуванням поточної навчальної діяльності, виконання індивідуальної роботи та знань теоретичних питань до заліку.

Залік виставляється на підставі суми оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), що виставляються на кожному навчальному занятті за відповідною темою та кількістю балів за виконання індивідуальних завдань аспірантом.

Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при вивченні навчальної дисципліни за поточну навчальну діяльність і виконання індивідуальних завдань – 200 балів.

16.4. Форма, порядок, методика та критерії оцінювання під час проведення підсумкового контролю.

Залік виставляється на підставі суми оцінок поточної навчальної діяльності (у балах), що виставляються на кожному навчальному занятті за відповідною темою та кількістю балів за виконання індивідуальних завдань аспірантом.

Максимальна кількість балів, яку може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни за поточну навчальну діяльність і виконання індивідуальних завдань – 200 балів.

Підсумковий контроль – здійснюється у формі заліку після закінчення вивчення всього курсу «Риторика». Оцінювання здійснюється відповідно до регламенту проведення контролю та критеріїв оцінювання.

17. ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

17.1. Перелік теоретичних питань до підсумкового контролю (заліку).

1. Риторика як наука, мистецтво та навчальна дисципліна: сутність і завдання.
2. Об'єкт, предмет і методи риторики.
3. Етапи розвитку риторики: античність, середньовіччя, Новий час, сучасність.
4. Основні представники класичної риторики (Аристотель, Цицерон, Квінтіліан) і їхній внесок.
5. Структура риторики як науки: інвенція, диспозиція, елокуція, меморія, акція.
6. Поняття «ораторське мистецтво» та його місце у системі гуманітарних знань.
7. Види та жанри красномовства: класифікація, особливості, приклади.
8. Риторика як інтегративна наука: зв'язки з філософією, психологією, педагогікою, лінгвістикою.
9. Методика підготовки промови: етапи та особливості кожного.
10. Вимоги до структури публічного виступу (вступ, основна частина, висновки).
11. Логіка і композиція ораторської промови.
12. Засоби риторичної аргументації: логічні, емоційні, етичні.
13. Форми і прийоми переконання аудиторії.
14. Психологічні аспекти підготовки до публічного виступу.
15. Особливості публічного виступу перед різними аудиторіями.
16. Поняття культури мовлення: сутність, основні ознаки та вимоги.
17. Лінгвістичні норми і критерії культури наукового мовлення.
18. Мовленнєва етика оратора: правила, принципи, етичні норми.
19. Культура мовленнєвого спілкування: вербальні та невербальні засоби.
20. Типові помилки у публічному мовленні та шляхи їх усунення.
21. Культура наукового мовлення: термінологічна точність, об'єктивність, логічність.
22. Мовленнєвий етикет у науковій і педагогічній діяльності.
23. Внутрішня і зовнішня культура оратора: їх взаємозв'язок і значення.
24. Зовнішній вигляд, постава, жести, міміка, інтонація як чинники риторичного впливу.
25. Голос і дикція як засоби виразності мовлення.
26. Імідж науковця-оратора: складові, принципи формування.
27. Емоційна виразність і самоконтроль під час виступу.
28. Риторична компетентність сучасного науковця.
29. Педагогічна риторика: культура мовлення викладача.
30. Особливості наукової доповіді, презентації, участі в дискусії.
31. Риторика наукової аргументації та дискусії.
32. Академічна добросовісність як складова риторичної етики.
33. Особливості наукової комунікації в усній і письмовій формах.
34. Сучасна риторика: тенденції, напрями, нові форми.
35. Цифрова та медійна риторика: особливості онлайн-виступів і комунікації.
36. Міжкультурна риторика: особливості спілкування представників різних культур.
37. Риторика лідерства: вплив слова в науковому та суспільному просторі.
38. Маніпулятивні техніки у публічному мовленні та їх етична оцінка.

17.2. Перелік практичних завдань та робіт до підсумкового контролю.

1. **Аналітичний огляд відомої промови (класичної чи наукової)** – виявити структуру, аргументацію, риторичні засоби, вплив на аудиторію.
2. **Риторичний портрет видатного оратора або науковця.**
3. **Порівняльний аналіз двох виступів** (наприклад, академічного і публіцистичного) – визначити відмінності у стилі, композиції, мовленні.
4. **Есе «Моє розуміння культури публічного слова»** або «Слово як інструмент наукової комунікації».
5. **Підготовка письмового тексту промови** на задану або обрану тему (наукову, етичну, суспільну).

6. **Виголошення промови (5–7 хв)** з урахуванням композиційної структури (вступ – основна частина – висновок) і риторичних принципів.
7. **Виконання риторичного завдання:** переконати аудиторію у певній ідеї; пояснити складну наукову концепцію доступно для неспеціалістів; виступити з коротким мотиваційним або інформаційним зверненням.
8. **Культура мовлення та мовленнєвий етикет.**
9. **Редагування фрагментів наукового або публічного мовлення** (виправлення мовних, логічних, стилістичних помилок).
10. **Вправа на вдосконалення дикції та інтонації:** читання тексту з дотриманням логічних наголосів, темпу, пауз.
11. **Мовленнєвий етикет оратора:** складання прикладів звертань, формул ввічливості, завершальних фраз виступу.
12. **Вправи з контролю невербальної поведінки:** робота з мімікою, жестами, позою, поглядом.
13. **Відеозапис і самоаналіз власного виступу:** оцінити зовнішню культуру, темп мовлення, рівень контакту з аудиторією.
14. **Підготовка наукової доповіді або презентації (PowerPoint, Canva тощо)** – структура, аргументація, візуальний супровід.
15. **Участь у риторичній дискусії або дебатах** – аргументація позиції, контраргументи, етична взаємодія з опонентом.
16. **Моделювання ситуації академічного спілкування:** представлення результатів дослідження, виступ на конференції, відповідь на запитання аудиторії.
17. **Комплексна підсумкова робота** – підготовка і виголошення власної авторської промови / наукової презентації з риторичним аналізом її структури, мовних засобів та етичних аспектів.

Оцінювані критерії:

- логічність і цілісність викладу;
- мовна правильність і культура мовлення;
- ефективність аргументації;
- етичність та риторична доцільність;
- використання невербальних засобів;
- уміння встановити контакт з аудиторією;
- творчий підхід і самопрезентація.

18. СХЕМА НАРАХУВАННЯ ТА РОЗПОДІЛУ БАЛІВ

При засвоєнні кожної теми модуля за поточну навчальну діяльність аспірантів виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою, які потім конвертуються в бали, залежно від кількості тем у модулі, таким чином:

Номер модуля кількість навчальних годин/кількість кредитів ECTS	Кількість змістових модулів, їх номери	Кількість практичних занять	Конвертація у бали традиційних оцінок								Мінімальна кількість балів*	
			Традиційні оцінки				Бали за виконання індивідуального завдання					
			5	4	3	2	5	4	3	2		
Модуль 1 90/3,0	2 (№1-2)	10	20	15	12	0	0	0	0	0	0	120

*Максимальна кількість балів, яку може набрати аспірант при вивченні дисципліни, визначається шляхом множення кількості балів, що відповідають оцінці «відмінно» на кількість тем у модулі з додаванням балів за індивідуальну роботу і становить **200 балів = 20 x10 (без ІСР)***

Мінімальна кількість балів, яку може набрати аспірант при вивченні модуля, вираховується шляхом укладання кількості балів, що відповідають оцінці «задовільно» на кожному занятті: **120 балів = 12 x10**

19. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

19.1 Основна (базова):

1. Риторика: навч. посібн. (упор. Т.К. Ісаєнко, А.В. Лисенко). Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247с.
2. Академічна чесність як основа сталого розвитку університету /Міжнарод. благод. Фонд «Міжнарод. фонд. дослідж. освіт. Політики»; за заг. ред. Т. В. Фінікова, А. Є. Артюхова. К.; Таксон, 2016. 234 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://www.donnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/8/2019/09/chesnist_osnova_rozvitk_Univers.pdf
3. Гребенюк Т. В. Академічна доброчесність : навчальний посібник для студентів 1-го курсу всіх спеціальностей медичних та фармацевтичних факультетів. Запоріжжя : ЗДМУ, 2021. 108 с. [Електронний ресурс] Режим доступу: https://dspace.zsmu.edu.ua/bitstream/123456789/14079/1/9130%20%D0%9F%D0%BE%D1%81%D1%96%D0%B1%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%20%D0%90%D0%BA%D0%B0%D0%B4%D0%B5%D0%BC%D1%96%D1%87%D0%BD%D0%B0%20%D0%B4%D0%BE%D0%B1%D1%80%D0%BE%D1%87%D0%B5%D1%81%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C_2021.pdf
4. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика: Навч. посіб. - 2-ге вид., стер. К.: Вища шк., 2018. 311 с.
5. Серета Н. В. Основи ораторської майстерності: навчальний посібник / Серета Н. В., Квасник О. В. Харків : НТУ «ХПІ», 2019. 304 с.
6. Сагач Г. Риторика Підручник. - 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: Ін Юре, 2000. 567 с.

19.2 Допоміжна:

1. Абрамович С.Д., Чікарькова М.Ю. Мовленнєва комунікація: підручник / С.Д. Абрамович, М.Ю.Чікарькова. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2013. – 460 с.
2. Академічне письмо: 20 порад щодо написання академічних текстів та представлення результатів дослідження : [презентація] [Електронний ресурс] / Віктор Дроздов ; Ізмаїльський державний гуманітарний університет. – [2019]. – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/1IsLV3ZIXN3d4q0tEm5st1b2BIARka1h/view>
3. Бруй, О. Авторське право та ліцензії Creative Commons : [презентація] [Електронний ресурс] / О. Бруй. – 2021. Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/44855>
4. Єлісовенко Ю.П. Ораторське мистецтво: постановка голосу й мовлення: навч. посіб. ; [за ред. В. В. Різуна] / Ю. П. Єлісовенко. – К.: Атака, 2008. – 204 с.
5. Колотілова Н. А. Риторика: навч. посіб. / Н. А. Колотілова. – К.: Центр учбової літ., 2007. – 232 с.
6. Кулик, Є. Текстові запозичення, оформлення посилань і цитувань в освітніх та наукових роботах : [презентація] [Електронний ресурс] / Є. Кулик. – 2021. – Режим доступу: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/42134>
7. Олійник О. Б. Основи ораторської майстерності: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2010. – 181 с.
8. Олійник О. Б. Риторика: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2009. – 170 с.
9. Олійник О. Б. Сучасна ділова риторика: Навч. посібн. – К.: Кондор, 2010. – 166 с.
10. Онуфрієнко Г. С. Риторика: Навч. посібн. – К.: Центр учб. літератури, 2008. – 592 с.
11. Риторика: Навчально-методичний посібник з курсів «Основи риторики» та «Професійна риторика» / Укл. Гузенко І. І. – Львів, 2014. – 328 с.
12. Чуканова, С. Оформлення списків джерел. Цитування та посилання: [Відео] / С. Чуканова; Ініціатива Academic IQ. – 2020. 11 черв. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=u4zVfStfpPs&t=713s>

13. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти (Лист від 23 жовтня 2018 року № 1/9-650). Розширений глосарій термінів та понять ст. 42 «Академічна доброчесність» Закону України «Про освіту» (від 5 вересня 2017р.) [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text>

20. УКЛАДАЧІ ДОВІДНИКА ДЛЯ АСПІРАНТА (СИЛАБУСУ)

Зорій Ніна Іванівна – кандидатка філософських наук, доцентка закладу вищої освіти кафедри психології та філософії.

